

Polecenia do wykonania przez ucznia:

1. zapoznanie się z materiałem

2. wykonanie notatki w zeszytcie

Zdjęcie notatki proszę przesałać do dnia 20.05.2020r. na adres dyrektorradyarno@onet.pl

MATERIAŁ

1. Budowa jaja

Jajo jest komórka rozrodczą ptaków, zawiera wszystkie składniki niezbędne do rozwoju zarodka. Przekiętna masa jaja kurzego waha się w granicach 58-60g. dla obliczeń przyjmuje się że średnia wielkość jaja wynosi 50g.

Jajo składa się z 4 zasadniczych elementów:

- skorupy,
- błon,
- białka,
- żółtka.

Skorupa - mechaniczna ochrona treści jaja. Wapienna, porowata, umożliwia wymianę gazową. Na jej powierzchni znajduje się proteinowa otoczka - mucyna, która stanowi naturalną barierę ochronną przed drobnoustrojami i wysychaniem jaja. Barwa skorupy zależy od rasy, może być biała, kremowa, jasnobrązowa.

Błony - pod skorupą znajdują się dwie błony;

- podskorupowa - przylegająca do skorupy,
- obiałkowa - okrywa białko, zamykając treść jaja.

Między tymi błonami, w tępych końcu jaja znajduje się komora powietrzna. Powstaje ona w chwili, kiedy jajo, po zniesieniu, ulega ochłodzeniu. Wielkość komory powietrznej jest wskaźnikiem świeżości jaj (im starsze jajo, tym większa komora powietrzna).

Białko - koloidalny roztwór substancji białkowych. Składa się z 4 warstw:

- białko rzadkie zewnętrzne,
- białko gęste wewnętrzne,
- białko rzadkie wewnętrzne,
- przyżółtkowe białko gęste połączone z chalazami (spiralnie skręcone włókna białkowe) utrzymującymi żółtko.

Białko pełni rolę ochronną żółtka. Jest przejrzystą galaretowatą masą, bez ciał obcych.

Żółtko - półpłynne, lepkie. Stanowi ok. 30% masy jajka. Otoczone jest błoną witelinową. Utrzymywane jest w centralnym położeniu za pomocą spiralnie skręconych więzadeł białkowych, tzw. chalaz. Na powierzchni żółtka znajduje się tarczka zarodkowa. Kolor żółtka - od jasnożółtego do ciemnożółtego, zależy od rodzaju pokarmu i sposobu karmienia.

2. Skład chemiczny i wartość odżywcza jaj

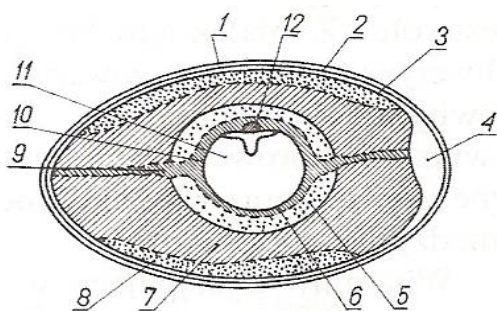
Jajo stanowi najbardziej wartościowy produkt spożywczy. Białko jaja zawiera pełnowartościowe białka - albuminy oraz niewielkie ilości witamin B₂ i PP. W surowym białku znajduje się substancja antyodżywcza **awidyna**, która ulega zniszczeniu pod wpływem wysokiej temperatury lub tlenu wtłaczanego podczas ubijania piany.

Awidyna traktowana jest jako substancja antyodżywcza gdyż silnie łączy się z biotyną (witaminą H) w jelicie przewodu pokarmowego. Niewłaściwe wchłanianie biotyny prowadzi do powstawania niedoborów tej witaminy w organizmie. Objawia się to: zapaleniem skóry i języka, łojotokiem, wypadaniem włosów, niedokrwistością, podwyższeniem poziomu cholesterolu, depresją, apatią, nadwrażliwością czuciową czy ogólnym osłabieniem.

Żółtko zawiera białka proste - głównie albuminy, zawierające znaczne ilości siarki, oraz białka złożone - fosfoproteidy i lipoproteidy. Tłuszcz znajdujący się w żółtku jest w dużym stopniu zemulgowany, zawiera także cholesterol i lecytynę. Witaminy występujące w żółtku to A, D, E, K oraz karoten i witaminy z grupy B.

Procentowa zawartość składników mineralnych w żółtku i białku jest zbliżona, ale w żółtku jest więcej fosforu, wapnia, magnezu, żelaza, natomiast w białku - więcej siarki, potasu, sodu, chloru. Obydwa elementy jaja zawierają wiele mikroelementów (miedź, cynk, mangan, kobalt i jod).

Nazwa produktu	Woda g (%)	Białko g (%)	Tłuszcz g (%)	Ca mg	P mg	Fe mg	Wit. A μ g ekwiw. retinolu	Wit. B1 mg	Wit. B2 mg	Wit. PP mg
Całe jajo	76,2	12,5	9,7	47	204	2,2	272	0,064	0,542	0,06
Białko	87,4	10,9	0,2	6	17	0,2	0	0,006	0,429	0,07
Żółtko	54,5	15,5	28,2	147	587	7,2	886	0,173	0,810	0,03

- 1-skorupa; 2-błona podskorupowa;
- 3-błona obiałkowa;
- 4-komora powietrzna;
- 5- wewnętrzne białko rzadkie;
- 6- wewnętrzne białko gęste;
- 7- zewnętrzne białko gęste;
- 8- zewnętrzne białko rzadkie;
- 9-chlaza; 10-błona żółtkowa;
- 11-żółtko; 12-tarczka zarodkowa

OCENA ŚWIEŻOŚCI JAJ

1. Ocena świeżości jaj

Starzenie jaj rozpoczyna się już od momentu zniesienia. Przyspieszają je: wysoka temperatura, mała wilgotność oraz intensywna cyrkulacja powietrza. Podczas przechowywania w treści jaj zachodzą przemiany fizyczne i biochemiczne, które powodują:

- zmniejszanie masy - spowodowane parowaniem wody i ulatnianiem się CO_2 , w wyniku czego powiększa się komora powietrzna,
- marmurkowa cenie skorupy na skutek zbyt dużej wilgotności,
- rzednięcie białka,
- wiotczenie i częściowe zanikanie chalaz,
- osłabienie błonki witelinowej, co może być przyczyną rozlewania się żółtka,
- zmianę centralnego położenia żółtka,
- zmianę barwy żółtka i białka- mętnieją a białko dodatkowo robi się zielonkawe ,
- rozkład białek, którego końcowym produktem jest m.in. siarkowodór - gaz o charakterystycznej, odrażającej woni,
- zmianę pH treści jaja (z pH 6 w jaju świeżym do pH 9,7 w starym),
- zmiana smaku i zapachu.

Proces starzenia jaj przyspiesza wysoka temperatura, mała wilgotność, intensywna cyrkulacja powietrza

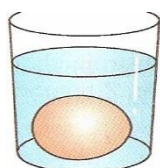
Metody oceny świeżości jaj

Świeżość jaj w skorupce ocenia się następującymi metodami:

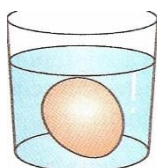
·**Prześwietlanie w owoskopie** (lampa jajczarska z 60 W żarówką) pozwala obejrzeć wnętrze jaja, co umożliwia wykrycie jaj starych, gotowanych, zamrożonych oraz z rozwijającym się zarodkiem.

·**Próba wodna** - polega na zanurzeniu jaja w naczyniu szklanym z zimną wodą.

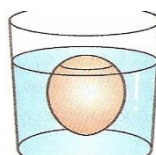
Świeżość jaja wskazuje jego położenie w naczyniu, co koreluje z wielkością komory powietrznej. Kilkundniowe jaja leżą poziomo na dnie, starsze 2-3 tygodniowe pływają pionowo w środku, stare unoszą się przy powierzchni.

jajo świeże

jajo 2-3 tygodnie

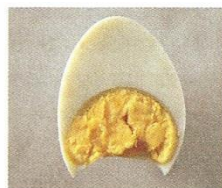
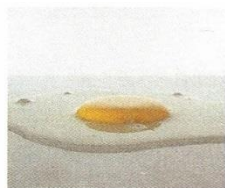
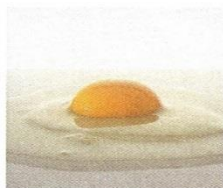

jajo stare

- Świeżość jaj można oceniać również **po ich wybiciu oraz po ugotowaniu jaj na twardo**.

jajo po wybiciu

jajo po ugotowaniu na twardo

świeże

przechowywane

świeże

przechowywane

Przed dodaniem jaja do potrawy należy sprawdzić jego świeżość, wybijając na talerzyk.

Cechy jaj świeżych i nieświeżych

Składniki jaja	Po wybiciu		Przy prześwietleniu	
	Cechy świeżości	Cechy nieświeżości	Cechy świeżości	Cechy nieświeżości
skorupa	czysta, przeświecająca, szorstka	nieprzeświecająca, śliska, błyszcząca	czysta, przeświecająca, cała	marmurkowata, nieprzeświecająca, widoczne plamy od wewnątrz
żółtko	małe, wypukłe, widoczne chalazy	powiększone, spłaszczone, zmieniona barwa, zanik chalazów	okrągłe, mało ruchliwe, położone centralnie	powiększone, ruchliwe, czasem przylepiam do skorupy
białko	bezbarwne przejrzyste, gęste	zamglone, rozrzedzone, zanik warstw	gęste, przejrzyste	rzadkie
komora powietrzna	–	–	mała, (do 6 mm średnicy), ciemna	powiększona, jasna

Zanieczyszczenia mikrobiologiczne jaj

Naturalnymi mechanizmami obronnymi przed zanieczyszczeniami mikrobiologicznymi jaj jest:

- otoczka mucynowa skorupy
- błony podskorupowe
- białko z lizozymem
- wysoka wartość pH białek (żółtko -6, białko 7,2)

Najczęstszymi zanieczyszczeniami jaj wywołującymi zatrucia pokarmowe są:

- bakterie z rodzaju *Salmonella Shigella*
- pałeczki *Coli*
- drożdże i pleśnie

Zasady mycia i dezynfekcji jaj kurzych

Jaja do bezpośredniej produkcji należy umieścić na stanowisku przeznaczonym do ich obróbki wstępnej brudnej.

Należy je umyć, a następnie poddać dezynfekcji jednym z niżej podanych sposobów.

Mycie jaj.

- Dokładnie umyć skorupki jaj w ciepłej wodzie z dodatkiem detergentu.
- Oplukać dokładnie pod bieżącą wodą.

Dezynfekcja termiczna (wyparzenie).

- Zanurzyć jaja we wrzątku na 10-15 sekund.
- Należy zanurzać jaja pojedynczo, gdyż większa liczba znacznie obniża temperaturę wody, co powoduje nieskuteczność dezynfekcji.

Dezynfekcja chemiczna.

- Zanurzyć jaja w roztworach płynów dezynfekujących.
- Oplukać pod bieżącą wodą.

Dezynfekcja promieniami UV.

- Umieścić jaja w naświetlaczu UV
- Naświetlać według instrukcji podanej przez producenta naświetlacza.

Wykorzystując jaja w produkcji potraw, należy:

- Zamawiać jaja tylko u sprawdzonych dostawców.
- W przypadku serwowania jaj i potraw na bazie jaj na wpół ściętych, takich jak: jaja na miękko, omlety, jajecznica, musy, sosy, jaja takie muszą pochodzić z ferm posiadających zaświadczenie "ferma wolna od salmonelli".
- Nie przechowywać wybitych jaj, jeżeli proces ich obróbki zostanie przeprowadzony później.
- Potrawy na bazie świeżych jaj - sosy, desery - nie mogą być przechowywane w temperaturze pokojowej.
- Personel musi myć ręce przed i po kontakcie ze świeżymi jajami lub świeżym drobiem.
- Jajo pęknięte nie może zostać wykorzystane, należy je jak najszybciej usunąć.